

УДК 347.191.11

Є.Д. Скулиш

Національна академія Служби безпеки України, Київ

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ:
ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ПІДХІД**

Історично економічні та соціальні функції держави обумовлюються, насамперед, потребами цивілізованого функціонування самої ринкової системи, необхідністю забезпечення свободи конкуренції і

приватного партнерства. Звідси перша функція держави, – це захист свободи людини, власності та підприємництва, – тобто забезпечення безпеки того, що складає основу ринку. Ця функція економічної безпеки лежить в основі всієї системи державного втручання в економіку і одночасно вона виступає в ролі обмежувача усіх інших економічних функцій держави.

Економічна безпека України досягається проведенням зваженої державної політики, в ході якої визначаються: найважливіші національні економічні інтереси; головні загрози економічній безпеці держави та чинники (фактори), які їх породжують; критерії (якісні характеристики) економічної безпеки в умовах дії визначених загроз; індикатори економічної безпеки, вихід за порогові значення яких свідчить про перетворення відповідного фактора у реальну загрозу національним економічним інтересам; показники економічної безпеки, що є кількісними оцінками різних сфер економічної безпеки; механізми забезпечення економічної безпеки. Зміна пріоритетних національних інтересів і рівня діючих на них загроз викликає відповідне корегування політики національної безпеки, яка є основою політичної діяльності в державі.

Демократичні форми реалізації державної влади як політичної форми, що відповідає ринку в економіці, створюють той політичний механізм, котрий дозволяє достатньо гнучко і відносно безболісно здійснювати необхідні соціально-економічні новачі. Нові економічні потреби через боротьбу інтересів, через конкуренцію партій, а потім через зміну уряду або урядового курсу трансформуються у відповідні реформи, що дозволяють змінювати господарську модель. Боротьба інтересів і той “суспільний вибір”, котрий формується в результаті цієї боротьби, і визначає політику держави. На даному етапі має місце конкуренція капіталів між собою, яка здійснюється переважно за рахунок перерозподілу національного багатства, провокуючи жорсткі обмежувальні заходи з боку держави на макроекономічному рівні.

Сучасні моделі, в основу яких покладено фактори економічного зростання, приділяють особливу увагу якості інститутів державного управління як найбільш вагомому чиннику сталого соціально-економічного розвитку країни [1 – 3].

З точки зору інституційно-правового підходу найбільш в якості найбільш важливих можна виділити наступні компоненти економічної безпеки:

– законодавство, яке регулює сферу економічних відносин повинне відповідати національним економічним інтересам, тобто забезпечувати свободу розвитку підприємництва в Україні та випуску не заборонених законом товарів і послуг;

– поведінка суб’єктів права у сфері виробництва, обміну, розподілу та споживання матеріальних і духовних благ повинна відповідати встановленим правовим приписам.

На початку радикальних економічних реформ в Україні панувала думка, що необхідною й достатньою умовою їх успішності є приватизація держав-

ної власності, після закінчення якої держава повинна самоусунутися від реалізації економічних стратегій. Завдання побудови правового суспільства розглядалися виключно у політичному, а не економічному контексті.

Разом з цим, в сучасній економічній теорії правові норми відіграють виключно важливу роль у розвитку національних економік. Саме у невиконанні планів створення «влади закону» (*rule of law*) провідні вчені вбачають головну причину кризових явищ в економіці. В якості доказу можна навести основні положення статті провідних економістів Карли Хофф та Джозефа Стігліца [4]: для розуміння важливості правового регулювання системи господарювання проводиться порівняльний аналіз двох якісно різних абстрактно можливих правових режимів. Перший, *rule of law* – чітко визначені права на власність, широкий доступ до цих прав та наявність передбачуваних законних механізмів вирішення спірних ситуацій. Другий, *no rule of law* – правовий режим, за якого власність і доходи інвесторів не захищені правами міноритарних акціонерів, стимули до встановлення та розвитку контрактних відносин відсутні. Проведений аналіз засвідчив, що відсутність влади закону зовсім не означає відсутність закону як такого. У цьому випадку закон, як правило, використовується корумпованими бюрократами для отримання особистих економічних переваг.

Забезпечення та підтримка економічної безпеки на належному рівні являється сферою державної діяльності, яка пов’язана з реалізацією (відповідно до визначених форм, задач і змісту) національних інтересів, а також їхнім захистом від різноманітних загроз, який здійснюється на всіх рівнях державного управління.

Таким чином, дослідженням предмета державної діяльності в сфері економічної безпеки встановлено, що основними напрямками повинні стати: визначення та моніторинг факторів, які підривають стійкість соціально-економічної системи в короткостроковій та довгостроковій перспективі; розробка і здійснення економічної політики інституціональних перетворень, спрямованих на усунення або пом’якшення шкідливих впливів загрозо-формуючих факторів, локалізацію та наступну ліквідацію самих загроз.

Список літератури

1. *Взаимосвязь между административной реформой и темпами экономического роста. Обзор методов и результатов исследований. Всемирный банк, 2005. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.worldbank.ru.*
2. *Evans Peter and Rauch James E. Bureaucracy and Growth: A Cross-National Analysis of the Effects of Weberian State Structures on Economic Growth // American Sociological Review. 1999. – Vol. 64, No. 5. – P. 748-765.*
3. *Vasin A., Agapova O. Game Theoretic Model of The Tax Inspection Organization // International Year-Book of Game Theory and Applications. – 1993. – Vol. 1. – P. 83-94.*
4. *Hoff K., Stiglitz J. After the Big Bang? Obstacles to the Emergence of the Rule of Law in Post-Communist Societies // NBER Working Paper № w9282. October 2002.*